

Ion Dumitrescu

Filele mele de calendar

În tren, coborând spre Timiș
6 mai 1960 - Praga

Ori de câte ori cobor cu trenul din Predeal spre Timiș, mi-aduc aminte de Alfred Alessandrescu.

Mi-aduc aminte, fiindcă odată, într-o noapte, când călătoream în același compartiment, coborând spre Timiș, i-am aflat o poveste:

" - Demult, în copilărie, treceam adesea cu tata peste graniță, la Predeal, spre Râșnov, unde petreceam vacanța de vară. Într-o noapte cu ploaie și furtună, mi s-a-nfipt în carne o frică penibilă pentru scoborâșul ăsta fioros. Și de-atunci, întotdeauna, când aud roțile cum șuieră la strânsoarea frânelor, cum scârțâie trenul din toate încheieturile și geme locomotiva proptind avalanșa vagoanelor, m-apucă frica. Uite cum transpir!... Și nu-mi vin în fire decât jos, când intră pistoanele în tracțiune și deșiră trenul ca o armonică. "

Stătea, parcă-l văd, pe marginea patului, în halatul albastru, aprinsese lumina și ștergea broboanele de pe frunte. M-am așezat alături. Trenul se-ncolăcea spre fundul văii. Ochii de jăratec ai locomotivei apăreau când din dreapta, când din stânga, printre brazii care se năpusteau din întuneric în calea monstrului. Trecuse de miezul nopții și burnița mărunț, în ceață. Prin geamul aburit, tremurau luminile de-afară în reflexe galbene, murdare. Am vrut să deschid fereastra.

" - Nu acum, după scoborâre... "

Avea mâinile reci și tremura. A trebuit să-l iau în serios. L-am apucat de braț și l-am strâns până când am simțit că zvâcnește locomotiva și deșiră vagoanele ca o armonică. Sângele i-a revenit în obraji, fața i s-a luminat, și-a recăpătat umorul.

Și de-atunci, ori de câte ori cobor cu trenul spre Timiș, mi-aduc aminte de Alfred. Și m-apucă frica... mărturisesc cinstit, mi-e rușine, dar m-apucă și pe mine frica, de ce-aș minți? (...)

În noaptea asta călătoresc spre Praga. Am plecat din București exact cu un minut înainte de miezul nopții. Sunt fericit că deocamdată sunt singur și că tichetul m-a plasat la etaj. Prefer patul de deasupra... Nu fără motiv. Și în privința asta, tot de Alfred mi-aduc aminte:

" - Dragă loane, am călătorit odată cu un mitocan. Dar, ce mitocan! Locul meu era jos, al lui, sus. Nu-l cunoșteam. Mi-l dăruise funcționarul de la *Wagons-lits*. După ce și-a scos ghețele, ciorapii și cămașa, în loc să caute scara, mi-a poruncit să-i sprijin talpa. Fără să-mi dau seama, am împreunat mâinile. Mi-a pus un călcâi în palme, și cu celălalt în colțul ferestrei, s-a rostogolit pe pat ca un sac de cartofi. Era

păros ca o gorilă, îndesat și noduros. Mare gogoman! S-a așezat să fumeze, pe marginea patului. O jumătate de oră mi-a vânturat picioarele deasupra capului. N-am dormit toată noaptea de enervare, dar și din pricina fanfarei, pe care mi-o proiecta amplificată din plafon. Sforăia ca un tractor!... Dimineața mi-a trântit cârligu-n cap. Îl scosese din verigă. Bine că nu s-a prăvălit cu patul peste mine! Trei zile am umblat la Bayreuth cu plasturele pe chelie. Uite, mi-a rămas semn..."

De nu mi-ar veni și mie un boblete, în patul de jos.

" - Sfinte Cristofor, ocrotitorul călătorilor!..."

Pe la Chitila m-am întins și-am adormit. După Predeal, când trenul începe să coboare, m-am deșteptat. Întotdeauna pătesc la fel. Mă zgribulesc, strâng din dinți, asist la coborâre. Nu transpir, nu tremur, dar nu mi-e bine. Mă gândesc la mecanic. Omul cu bluza neagră de funingine și pieptul ud de sudoare strânge cu amândouă mâinile frâna. Cleștele de oțel supune namila dezlănțuită. Mă strâng la perete, dar fiecare cotitură m-aruncă la marginea patului. Roțile se vaietă, schingiuite în obezi. Tocila uriașă îmi ronțăie creierul... Și mugetele scurte ale locomotivei, și scâncetul caroseriei... "Vreau în patul meu! Vreau acasă!..."

" Omule, cu pieptul ud de sudoare, te văd cum strângi mânerul! Nu-ți dai seama cât ești de mare!... În noaptea asta, tu ești stăpânul vieții mele!..."

Un șuier prelung, ca un semnal de victorie, trezește liniștea pădurii și tremură trâmbele de ceață. Locomotiva zvâcnește, răsuflă adânc și deșiră vagoanele ca o armonică. Pistoanele intră în funcțiune. Roțile reiau cântecul monoton.

"Călător internațional, în vagon de dormit... Nu mai vreau acasă, în patul meu! Vreau înainte, spre Praga... Îmi vine să fluier ca la excursie..." ...Mă-ntind, sting lumina și cu ochii deschiși gândesc la omul cu bluza neagră de funingine:

"Slavă ție!... Te poftesc s-aprinzi o țigară..."

*

Fragmente din "Jurnal parizian 1962"

"Quel est le Huron,

Quel est le paysan du Danube,

Aussi pauvres d'imagination?..."

(A.Billy - "Paris vieux et neuf" - 1909)

Luni 24 decembrie 1962, dimineața

"Bon pied, bon oeil" - deviza mea de parizian. Mă scol cu ea în gând.

" - Marcheur-à-pied-ule, trotteur-ule, umblărețule... parizienatul, hai, la plimbare!"

Azi e Ajunul. La noapte toți franțuzii reveillonează. Măine e Crăciunul...

" - Hai, domnule Ion, hai pe stradă! Ți-a cântat tranzistorul toate Noël-urile din Auvergne și Provence până-n Languedoc și Pirinei... Te poftesc la revelion restaurantele, cabaretele, rotiseriile, pizzeriile... Te așteaptă deseară operele, teatrele, music-hall-urile... Nu te duci?... Nici la dans, nici la spectacol, nici la menu special? Vrei pe stradă! <<Faute d'argent c'est douleur non pareille>>..."

Și de n-ar fi fost decât atât, tot nu m-aș duce... Prefer plimbarea... Face bine și nu costă...

" - Atunci, hai, monsieur, grăbește-te!". (...)

Înspre Tour Eiffel soarele sparge norii. Vârfurile copacilor se poleiesc în lumină. Puzderia de raze împrăstie ultimele neguri. De pe acoperișuri curg șiroaie. Soarele din dimineața asta nu e cel de la Austerlitz. E soarele jovial al parizienilor care aleargă după cumpărături, al ștregarilor care glorifică vacanța, al înghețaților de frig și al meu, care am poftă de plimbare.

Scăldată în soare, alba Renommée călărește Pegasul și trâmbițează peste piață. Georges Brassens - "grand cru '62" - a lansat *Les trompettes de la Renommée*. Gauloiseria trubadurului mustăcios zărnăie coarda ironiilor acide. Franțuzii îl compară cu Villon. Versurile pentru cântece au ceva păgân. Ori de câte ori le aud, îmi vin pe retină imagini dintr-un ev adânc... "Vikingi coboară Sena, ducând în drakkare pradă și sclave blonde"... Politețea franțuzească n-are de-a face cu Brassens. El seamănă mai curând cu șeful normand care, în loc să se-ncline până la nivelul papucului regal, l-a ridicat la înălțimea mustăților sale.

În țara în care se tipărește cum se scrie pe ziduri, câteva versuri insolente nu contează. (...)

Urc scările și apuc la dreapta pe coridorul care coboară în pantă lină. Din fund se aude o orchestră, pe care bolțile o multiplică în rezonanțe simfonice. De când mă aflu în Paris, mă obsedează un cântec pe care-l aud peste tot. Îl cântă Dalida, îl cântă Aznavour, îl ascult la radio; în magazine, dar nicăieri nu răsună mai sfâșietor ca sub bolțile metroului. E o orchestră de orbi. Frigul i-a opoșit în coridoarele calde. De câte ori m-am întâlnit cu muzica orbilor, am lăsat să cadă bănuțul, ca o lacrimă peste melancolia momentului.

Sunt trei instrumente: un acordeon, un banjo, o tobă mică. Acordeonista improvizează, combină ritmuri. Cântecele țâșnește ca o fântână arteziană, ca o jerbă multicoloră. Toți trei cată sus, peste bolta afumată... Urmăresc zborul sunetelor, topindu-se în înălțimi. Pașii călătorilor pun o pedală gravă melodiei. Din când în când, o mână discretă lasă un ban în cutie.

În Ajunul Crăciunului, departe, trei orbi și-un cântec îmi sunt prieteni. (...)

Cobor la Châtelet. Când ies în stradă, cerul s-a-ncruntat și norii scutură fulgi plăpânzi. Pe Sena, vântul încrețește suprafața cu valuri mici. Bourdonul sună profund, ca un gong uriaș, ca o inimă enormă care pulsează peste tot Parisul. E ora când începe Messa solemnă. Dintre copacii desfrunziți apare fața albă de dantelă, înecată în potopul de fulgi, scormoniți de vânt. Întotdeauna când mi-apare, bătrâna catedrală mă emoționează. Am văzut-o scăldată în soare, roșind în crepuscul, albind sub reflectoare... Dacă închid ochii, văd portalurile asimetrice, rozeta și galeria regilor, garguii și himerele, săgeata înfiptă în cerul Parisului, arcurile care cresc din absidă, ca picioarele unui păianjen uriaș. Văd navele, bolțile, vitrourele, altarele, statuile, pălăriile cardinalilor decedați, atârnând de bolți... Îl văd pe Saint-Louis, intrând desculț, pe Quasimodo săltând printre pînaciuri, pe Gargantua, jucându-se cu clopotele, pe cei "două sute șaiszeci și patru de mii patru sute optsprezece parigoți, sans femmes et petits enfants", înecați dintr-un jet în arc boutant, pe Maître Janotus-sorbonicarul, pe Abélard, pe protestantul Vert-Galant, pe Napoléon...

Urc cu gândul două sute cincizeci de trepte până la galeria himerelor și încă o sută douăzeci și cinci pe turnul din sud, și admir din înălțime Parisul, prosternat în fața istoriei.

O mesă solemnă de Crăciun la *Notre-Dame* merită să fie ținută minte: arhiepiscopul cu suita, doctorii, diaconii și copiii de cor, procesiunea Nativității, majordomul, orga, corul, antifonia, jubilatele, predica, ofrandele. (...)

Pe parvis, vântul răscolește zăpada. Deasupra soarele se luptă cu norii. Charlemagne și cei doi palefrenieri călătoresc spre apus, cu Sena.

Scobor scara și iau metroul. La Châtelet fac o corespondență, apoi, pe jos, mă opresc în Place Vendôme. Chopin a murit la numărul 12, în 17 octombrie 1849. Peste o sută de ani, franțuzii l-au comemorat. Ceremonia a fost emoționantă. Presa și radioul au pofțit publicul în Place Vendôme. La ora hotărâtă s-au stins luminile, apoi s-au aprins și s-a deschis fereastra apartamentului. Înăuntru, o estradă, un pian și flori. A apărut Cortot și a cântat un *Preludiu*, după care piața s-a luminat, fereastra s-a stins, nimeni n-a îndrăznit să aplaude. (...)

"Les Grands Magazins" au închis de-a-seară până poimâine. Vitrinele însă sunt luminate, globurile multicolore se învârtesc, în pădurea fermecată ciripesc păsări, brazii se scutură de vânt. Străzile sunt pline. Reveillonistii de azi-noapte iau aer. La *Café de la Paix*, terasa geme. Îmi place strada, îmi place forfota, îmi plac oamenii... De-o jumătate de oră privesc strada și vitrinele...

Dinspre Rue Scribe traversează un șir de orbi. Sunt muzicanți, duc instrumentele. La urmă trece dibuind cu bastonul o fată cu părul muiat de zăpadă și obrajii înghețați. Pășește ca o căprioară și primește în față vântul și fulgii. Cată sus, către cerul înalt, de unde vine lumina, spre care tânjesc ochii ei de întuneric. Pe trotuarul din fața vitrinelor așează scaunele, încearcă instrumentele, se pregătesc. Alături pun cutia cu puținii bani pe fund. Fata rămâne în picioare, nemișcată. Orchestra începe un *Noël* dulce, simplu ca o romanță. Un cântec naiv, duios, de demult, venit din poieni, din păduri, dintre brazii... Vocea subțire trece peste orchestră și umple strada. Muzicanții se ridică și spun "merci", ori de câte ori o monedă cade în cutie. Cântecul se-nalță cu emoția fetei:

Chantons la joie, la lumière,

Chantez, chantez bergers...

Arunc bănuțul și mă-ntorc spre vitrină. Dincolo de geam, maimuțoiul de catifea face gimnastică pe-un fir de nylon. Deasupra fluieră grangurii și miertele, pădurea vuieste, vântul tremură brazii și sună clopoțelii. Glasul se-ncălzește:

Chantons la joie, la lumière...

Șterg ochii... poate mi-au lăcrimat de frig... Nu cred să mă fi văzut cineva...

*

Marți 9 Iunie 1987

Moare la Paris, uitată, într-un spital, Monique Haas, după un an de chinuri înainte și alți doi după moartea lui Mihalovici.

Concertistă internațională de renume, cu grație înnăscută și distincție profesională, alerga neobosită lumea, de la un capăt la altul. Și dacă n-ar fi intervenit

stupidul accident, ar concerta și astăzi, pentru că educația, conștiința datoriei, înaltul profesionalism făceau din ea o personalitate fără suișuri și coborâșuri spectaculare, nepotnicită însă în zbor planat, olimpiant, de înălțime.

Pentru două pasiuni a trăit și n-a mai vrut să știe de nimic: pentru pianul ei și pentru Mihalovici. O admirabilă pereche!

Atât deocamdată. Prea puțin, prea modest, din sărăcia condeiului, nu a inimii. Dar pentru admirabila prietenă, mă țin dator să scriu când voi deschide scrinul amintirilor despre bunul, loialul Cip.

*

Joi 15 Ianuarie 1987

A murit la Lausanne, în vârstă de 81 de ani, Serge Lifar, veteran al baletelor rusești, prodigios coregraf.

L-am văzut dansând în 1956, la Paris, pentru prima și ultima oară, dar realizările lui coregrafice le-am întâlnit adesea. Încă unul din marea galerie a baletului contemporan lasă locul liber. Nu știu cui transmite făclia; prestigioasa lui prezență coregrafică va lipsi pentru totdeauna.

În 1962, la împlinirea a 50 de ani ai lui Igor Markevici, am fost invitat la concertul aniversativ și la masa prietenilor. Printre alții erau Georges Auric, Nadia Boulanger, Cocteau, Poulenc, Mihalovici. Era și Serge Lifar. El crease în 1936 *Icar*, baletul lui Markevici, pentru *Opera Mare*. Cei doi ruși se-ntrețineau pe limba maternă, franțuzeasca o maltratau.

Pitorească era franțuzeasca lui Chagall, mai bizară decât a lui Picasso. Comentam cu Mihalovici. A lui era aproape excelentă. Cu Chagall și Mihalovici ne-am plimbat într-o după-amiază pe cheiul Senei, iar în 1961, în compania lui Picasso și Ionel Jianu, am rămas în Galeries Charpentier vreo două ceasuri. Amândoi aveau chef de vorbă, numai că interviul proiectat a rămas în stare de proiect.

"- Opera de artă - zicea pictorul - e ca dragostea: cât aspiră e sublimă; când se realizează, își pierde nimbul... Cele mai sublime opere nu le-am realizat, le țin în stare de proiect..."

"- Dacă ați fi agățat în cuie proiectele și aspirațiile, ați fi realizat o retrospectivă sublimă..." ...eram gata, dar am tăcut, mai ales că "Regele Midas" transforma în aur nu numai ce atingea cu mâna, dar și ce scotea din gură.